

Volný čas mládeže

Michaela Janštová

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela JANŠTOVÁ**
Osobní číslo: **H108105**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Volný čas mládeže**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách"(IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena: - na vysvětlení pojmu volného času, - na formy a funkce volného času, - na specifika trávení volného času dětí a mládeže. Součástí práce bude sociologický výzkum, zaměřený na zjištění, jak aktuálně využívají volný čas děti a mládež.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Bakošová, Z. Sociální pedagogika jako životná pomoc. Bratislava: public promotion, s.r.o, 2008. Hájek, B., Hofbauer, B.,Pávková, J. Pedagogické ovlivňování volného času. Praha: Portál, 2008. Kominarec, I. Úvod do pedagogiky volného času. Prešov: Grafotlač, 2003. Kraus, B., Poláčková V. a kol. Člověk, prostředí, výchova. Brno: Paido, 2001. Vážanský, M. Základy pedagogiky volného času. Brno: Typia, spol. s.r.o., 2011. Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **PaedDr. Libuše Mazánková, Dr.**
Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **16. března 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

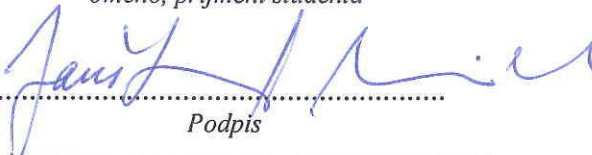
Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

V Brně 15.4.2013

MICHAELA JANŠTOVÁ

Jméno, příjmení studenta

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené zákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosažených v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělků dosažených školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem mé bakalářské práce je volný čas mládeže. Cílem práce je v teoretické části historické zmapování volného času, vysvětlení pojmu volného času, popis forem a funkcí volného času. Praktická část je zaměřena na specifika trávení volného času. Výzkum povedu dotazníkovým šetřením formou uzavřených otázek. Zjištěné informace budou pro lepší přehlednost tabulkově a graficky zpracovány.

Klíčová slova: volný čas, pedagogické působení, životní styl, instituce, osobnost, motivování, zájmové činnosti, pedagogické ovlivňování

ABSTRACT

The topic of my bachelor thesis is youth leisure. The aim of this work was the theoretical part of the historical mapping of free time, explanation of the concept of leisure time and description of the forms and functions of leisure time. The practical part is focused on the specifics of leisure time. I will guide research questionnaire in the form of closed questions. Identified information will be tabulated and graphically presented for better clarity.

Keywords: the leisure time, the pedagogical action, the life style, the institution of the personality, motivating, the leisure activities, the pedagogical influence

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji paní PaedDr. Libuši Mazánkové, Dr. za pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HISTORIE	11
1.1 HISTORIE VE STAROVĚKU A STŘEDOVĚKU.....	11
1.2 RENESANCE, HUMANISMUS A OSVÍCENSTVÍ	11
1.3 HISTORIE VOLNÉHO ČASU 19. A 20. STOLETÍ.....	12
1.4 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU V 21. STOLETÍ.....	13
1.4.1 Charta výchovy pro volný čas.....	14
1.4.2 Program Mládež pro Evropu.....	14
1.4.3 Dobrovolnická služba.....	15
2 VOLNÝ ČAS	17
2.1 TERMINOLOGIE VOLNÉHO ČASU	17
2.2 FUNKCE VÝCHOVY MIMO VYUČOVÁNÍ	17
2.3 VYUŽÍVÁNÍ VOLNÉHO ČASU MLÁDEŽÍ	18
2.3.1 Vliv medií na volný čas mládeže	20
2.4 INSTITUCE PEČUJÍCÍ O VOLNÝ ČAS MIMO VYUČOVÁNÍ.....	21
2.4.1 Zařízení pro zájmové vzdělávání	21
2.4.1.1 Střediska volného času.....	22
2.4.1.2 Školní družiny a školní kluby	23
2.4.2 Školská výchovná a ubytovací zařízení	23
2.4.3 Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu	24
2.5 NÍZKOPRAHOVĚ ORGANIZOVANÉ SLUŽBY	25
3 PEDAGOGICKÁ OVLIVŇOVÁNÍ VOLNÉHO ČASU	27
3.1 ZÁKLADNÍ PRINCIPY VÝCHOVY MIMO VYUČOVÁNÍ	27
3.2 OSOBNOST DOBRÉHO VYCHOVATELE, PEDAGOGA VOLNÉHO ČASU.....	27
3.3 MOTIVOVÁNÍ ZÁJMOVÝCH ČINNOSTÍ.....	28
3.4 NOVODOBÉ PŘÍSTUPY V PEDAGOGICE VOLNÉHO ČASU A MOŽNOSTI PEDAGOGICKÉHO OVLIVŇOVÁNÍ.....	29
3.4.1 Zážiteková pedagogika	29
3.4.2 Sociální asistence (streetwork).....	30
3.4.3 Animace	30
3.5 CÍLE PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU	31
3.5.1 Odpočinková a rekreační činnost	31
3.5.2 Příprava na vyučování v čase mimo vyučování	32
3.5.3 Zájmové a praktické činnosti	32
PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 VÝZKUMNÁ ČÁST	35
4.1 CÍLE VÝZKUMU	35
4.2 METODA VÝZKUMU.....	35
4.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU	35
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	51
SEZNAM TABULEK.....	52
SEZNAM GRAFŮ	53

ÚVOD

Volný čas chápeme jako dobu, jež nám umožňuje svobodnou volbu činností, kdy si vybíráme své činnosti dobrovolně a nezávisle na svých povinnostech, které nám přináší uspokojení a hezké zážitky. Nejedná se však o nicnedělání, ale o smysluplné činnosti, které vedou k rozvoji osobnosti.

V poslední době se stále více hovoří o volném čase, který se stal v moderní společnosti důležitou hodnotou. Správně strávený volný čas je přínosem jak pro jedince, tak pro společnost. Vhodně zvolené jak pohybové, tak volnočasové aktivity jsou velmi dobrým způsobem, jak trávit volný čas. Kvalitní prožívání volného času má působnost preventivní v kriminální oblasti i v užívání návykových látek.

Moje bakalářská práce se bude skládat z několika částí. Jejím cílem bude v první teoretické části zmapování volného času od historie až po současnost. V další kapitole se zaměřím na volný čas obecně. Vysvětlím jeho pojem, funkci, formy a druhy volnočasových zařízení. Poslední teoretická kapitola bude hovořit o pedagogickém ovlivňování volného času a o volnočasových cílech i činnostech.

Druhá, praktická část, bude zaměřena na zjištění časového prostoru, kterým disponují studenti pro trávení volného času. Část výzkumu bude věnována vlivům, které přímo působí na trávení volného času mládeže. Přiblížím také jejich oblíbené způsoby trávení volného času a budu zjišťovat, jestli se mohou mladí lidé opřít o podporu svých rodičů. Zaměřím se na aktuální trávení volného času mládeží a na zjištění aktivit, kterým by se chtěli mladí lidé ve volném čase věnovat.

Vlastní výzkum povedu se studenty střední a vysoké školy a potřebné údaje budu získávat v dotazníkovém šetření formou uzavřených výzkumných otázek. Zjištěné informace budou pro lepší přehlednost tabulkově a graficky zpracovány.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Historie

1.1 Historie ve starověku a středověku

O volném čase se začíná hovořit již ve starověkém Řecku, kde začíná být součástí nejen výchovy a vzdělávání, ale i celkového života svobodných občanů. Toto využití bylo spojováno se školou, kterou považovali Řekové za místo odpočinku, rozhovorů, dobrovolného nabývání vědomostí, jež bylo opakem povinností a práce. To ukazuje na to, že volný čas a výchova byly spolu vzájemně spjaty. Volný čas trávil děti do sedmi let formou her, potom nastupovaly do školy. Mimo škol se na výchově podílela i široká veřejnost. Oblíbené byly filozofické rozhovory, které rozvíjely rétorické schopnosti mladých lidí. Mezi osobnosti tohoto období, jež kladly důraz na výchovu a vzdělávání, patřil Sokrates, Platón a Aristoteles. Již Platón rozlišil pracovní čas od času volného a poukázal na význam zážitků v dětství. Aristoteles zase pokládal volný čas za příjemný pro člověka, vedoucí až k blaženosti.

U Křesťanské středověké Evropy byla výchova úzce spojena s volnočasovými aktivitami díky vykonávání sedmi rytířských ctností. U chlapců to byla jízda na koni, plavání, střelba z luku, lov, zápasení, skládání básní a šachy. Děvčata, která byla vychovávána v kláštorech, také vykonávala volnočasové aktivity. Patřily k nim šití, zpěv nebo ruční umělecké práce. (Kominarec, 2003, s. 5)

1.2 Renesance, humanismus a osvícenství

V renesanci a humanismu nadále pokračoval rozvoj uměleckých schopností z Antiky, vzdělávání přetrvávalo jako výsada mocných a jedna z forem trávení volného času. Toto období je spjato se jmény jako J. Lock, F. Rebelais, kteří kladou důraz na zdravý životní styl a odmítají omezování svobody dětí. K nejvýznamnějším představitelům tohoto období patřil J. A. Komenský, který kladl důraz na školu hrou, přirovnával školu ke škole života a také zdůrazňoval správné rozdělení času na vyučování, práci, domácí práce, oddych i zábavu. Dnes je považován za zakladatele novodobé pedagogiky jako vědy. Komenský vysoce hodnotí význam výchovy, protože podle něj se stává člověk člověkem jedině prostřednictvím výchovného působení. K nejdůležitějším výchovným prostředkům řadí především dobrý příklad. Jeho myšlenky i dílo jsou nadčasové a mají stále co říci dnešním vychovatelům, učitelům i rodičům.

V období osvícenství začíná rozšiřování osvěty a mimoškolní činnosti. Nastává rozvoj vzdělávání a osvěty v oblasti mimoškolní výchovy. Zakládají se různé samovzdělávací a učené spolky, které jsou určeny pro širokou veřejnost. K významným představitelům tohoto hnutí patří J. J. Rousseau, jenž vytvořil takzvaný model přirozené výchovy. Tento model formuluje myšlenku výchovy svobodného člověka na základě rozvoje jeho přirozených potřeb a zájmů. Z hlediska vývoje dítěte upřednostňoval nejdříve přírodní a až později společenské prostředí. Vyzdvihuje význam názornosti, která má předcházet vyučování a škole, což souvisí s jeho požadavky na mimoškolní aktivity ve společnosti, ke kterým patří: návštěva muzeí a galerií, čtení životopisů významných osobností atd. Další významnou osobností osvícenské pedagogiky byl J. H. Pestalozzi, k jehož největším přínosům patří zakládání ústavů pro opuštěné děti. Z tohoto pohledu je tedy považován za zakladatele současných dětských domovů. Ideu výchovy spatřoval v lidskosti a přirozenosti a cílem výchovy bylo připravit jedince na život ve společnosti. Dalším představitelem, který rozvinul ideu svobodné výchovy, byl ruský pedagog L. N. Tolstoj. Přiřkládá velký význam kulturním a historickým tradicím ruského národa i přírodnímu prostředí krajiny. Učil děti poznávat život formou mimoškolních aktivit, a to především procházkami v přírodě. (Kominarec, 2003, s. 8 – 9)

1.3 Historie volného času 19. a 20. století

Rozvoj pedagogiky a psychologie ovlivnil na přelomu 19. a 20. století oživení mimoškolních aktivit. Přední představitelé tehdejšího hnutí nové výchovy vyvíjeli tlak na odstranění přísných praktik ve škole a rozvíjení samostatnosti mládeže. Na základě těchto myšlenek vznikají nové internátní školy, které organizovaly žákům čas po celý den. V nich se spojovalo učení s výchovou mimo vyučování. Internáty byly obvykle v přírodě a způsob života se podobal domácímu prostředí. Důraz se kladl na mravní i tělesnou výchovu a práci v dílnách. První taková škola vznikla roku 1889 v Anglii a založil ji C. Reddie.

Druhá polovina 19. století a začátek 20. století se vyznačuje osvětovou činností a masový rozvoj zaznamenává tělovýchova a kultura. Existují tělovýchovné spolky jako Sokol a Orel, které jsou určeny pro širokou veřejnost včetně dětí a mládeže. Rozvíjí se kulturní, vzdělávací a rekreační aktivity. V období vzniku Československé republiky po roce 1918 dochází k důležitým změnám v oblasti výchovy a vzdělávání. Rozvíjí se hnutí skautingu. Vznikají nové skautské organizace, které ovlivňují děti a mládež v oblasti sportu. Jejich činnost je zaměřená na výlety do přírody, sportovní aktivity, turistiku, kulturu, táboření

v přírodě i vzdělávací programy. Byly vytvořeny nové podmínky pro rozvoj a tvořivost pedagogických pracovníků, vzniká tzv. nový model výchovy a školy, který zasahuje i do oblasti výchovy mimo vyučování. Vznikají nové modely zařízení, jako jsou například Domov lásky a radosti v Brně, Volná škola práce v Kladně či školy v přírodě v Praze a Domašově, zaměřené na výchovu správného a zdravého životního stylu.

Padesátá léta zaznamenala velký rozmach mimoškolních zařízení, mezi které patří:

- družiny mládeže,
- pionýrské domy,
- školní knihovny a jídelny,
- domovy mládeže,
- dětské domovy,
- dětské zotavovny.

Na zařízení pro výchovu mimo vyučování byly přeneseny některé úlohy, které předtím plnila rodina například:

- stravování,
- příprava na vyučování,
- sociální péče apod.

Od roku 1960 sílí v oblasti školské politiky tendence pro sjednocení výchovně vzdělávacího působení školy a mimoškolních zařízení. Vznikají školní družiny a školní kluby, které se staly součástí základních devítiletých škol.

V 70 letech dochází ke zvýšení ideologického tlaku, vzniká nová dětská a mládežnická organizace Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže.

Zásadní změny ve školství se začaly uskutečňovat až po roce 1989, kdy dochází k posílení principů demokracie a humanizace ve výchově a vzdělávání. Dochází také k organizačním změnám při zřizování školských i mimoškolních zařízení. Jejich zřizovateli mohou být církve, stát či soukromé subjekty. (Kominarec, 2003, s. 11 – 15)

1.4 Pedagogika volného času v 21. století

Pro pedagogiku volného času 21. století je podstatná koncepce globální výchovy. Ta je spojena se změnou našeho životního stylu. Cílem změn je přispět k nové orientaci výchovy

pro pozitivní budoucnost. K této orientaci patří např. témata evropské integrace, interkulturní – multikulturní výchova, ekologická výchova a výchova ke zdravému životnímu stylu, či výchova demokratického občana. Důležitá je také podpora vedoucí k přizpůsobení se vzdělávacím systémům v celosvětovém měřítku i požadavkům globální společnosti. Skládá se ze čtyř pilířů vzdělávání:

- poznání (osvojovat si nástroje pochopení, rozvoj komunikace v různých jazycích),
- učit se jednat (naučit se tvořivě zasahovat do svého prostředí),
- interkulturní a multikulturní výchova (spolupracovat s ostatními, učit se s nimi žít, dokázat spolupracovat, komunikovat, zvládat konflikty),
- rozvoj osobního potenciálu (učit se být, rozvoj myšlení, paměti i samostatného úsudku a osobní odpovědnosti). (Horká, 2000, s. 9 – 14)

1.4.1 Charta výchovy pro volný čas

Cílem této organizace je informovat vlády, systémy vzdělávání i nevládní organizace o důležitosti a významu výchovy ve volném čase. Tento dokument byl schválený předsednictvem Světového sdružení pro rekreaci a volný čas v roce 1993.

V roce 2003 byla přijata Revidovaná Evropská charta participace mladých lidí na místním a regionálním životě, která byla přijata Kongresem orgánů místní a regionální samosprávy. Revidovaná Charta rozvíjí principy a doporučení Charty původní. Vybízí ke smysluplnému zapojení mládeže do spolurozhodování i aktivit v záležitostech, které mají zásadní vliv na jejich život. Příkladem je bydlení, doprava, vzdělání či zaměstnanost.

Charta obsahuje preambuli, ve které se hovoří o důležitosti účasti mladých lidí na rozhodování a činnostech na místní i regionální úrovni. Pojednává o pomoci místních a regionálních úřadů se sociální integrací mládeže a pomoci při vypořádávání se se svízelnými životními situacemi. Zabývá se i úskalími moderní společnosti, kde se často setkáváme s individualismem a anonymitou.

(<http://www6.huji.ac.it/cosell/wlra>, datum: 3. 3. 2013, čas: 11:00)

1.4.2 Program Mládež pro Evropu

V roce 1988 uvedla Evropská unie program Mládež pro Evropu. Tento program podporoval výměnný pobyt mezi mladými lidmi z různých krajín. Dalším významným rokem pro mládež byl rok 1996, ve kterém byl Evropskou komisí navržen Akční program Spole-

čenství pro evropsko-dobrovolnickou službu mladých lidí. Tento program se v roce 1998 v plné míře začal realizovat v praxi. Umožnil mnohým mladým lidem zúčastnit se formou dobrovolnictví na sociálních, kulturních a environmentálních aktivitách ve prospěch místních komunit.

1.4.3 Dobrovolnická služba

Je to druh neplacené práce, která poskytuje mladým lidem vhodné prostředí pro socializaci. Po těchto aktivitách roste v poslední době poptávka i ze strany naší společnosti, pro kterou jsou tyto netržní aktivity nepochybně velmi užitečné. Tuto službu lze vykonávat na lokální, regionální či evropské úrovni. Na evropské úrovni tato činnost sehrává důležitou úlohu při vytváření evropské identity a mohla by se stát efektivním nástrojem ke sblížení lidí při přijímání nových členů.

Evropa se dnes již snaží dívat do budoucnosti, a proto považuje za důležité, aby se do veřejného života zapojovalo co možná nejvíce mladých lidí. Je nanejvýš správné podporovat jejich samostatnost, která je úzce spojena se vzděláním a následným uplatněním se na trhu práce. Velká většina mladých lidí se hlásí k určitým hodnotám, které jsou spjaty s integrací Evropy. Po rozsáhlých evropských konzultacích v roce 2001 se tento proces završil slyšením v Evropském parlamentu. K poselstvím těchto konzultací patří tyto důležité myšlenky:

- žádost mladých lidí o plnoprávnou účast ve veřejném životě,
 - neomezování vzdělání pouze na tradiční formy a metody, nutnost modernizace ve vzdělávání,
 - mladí lidé chtějí získat samostatnost, pro kterou potřebují získat nezbytné prostředky,
 - generace mladých lidí očekává, že budou bráni Evropou vážně, a že jim bude zajištěn výkon jejich aktivního občanství s ohledem na jejich základní hodnoty.
- (<http://www.msmt.cz/mladez/evropsky-pakt>, datum: 6. 2. 2013, čas: 17:55)

Mladí lidé od Evropské unie očekávají, že soustředí svoji pozornost na stanovení určitých standardů na realizaci strategických programů, které budou co nejbližší potřebám mladých lidí. Jejich požadavky na Evropu jsou takové, že bude brát v úvahu zřetel na jejich zájmy. Přáním mladých je, aby nebyl nikdo ve společnosti nálepkován či z ní vylučován. Jejich úvahy jsou takové, že Evropu vidí jako oblast bez hranic, kde mohou bez potíží studovat,

pracovat, cestovat i žít. Chtějí, aby se Evropa stala ideálním místem pro zákony, chránila životní prostředí, posilovala sociální práva a bojovala proti všem formám extremismu.

Z výše uvedeného je zřejmé, že mladí lidé mají skutečný zájem o budoucnost naší země i Evropy. Zajímají se o současné problémy ve společnosti a jsou připraveni se aktivně zapojit do různých oblastí veřejného života. Provozují svoji pomoc formou dobrovolnických neplacených služeb, což svědčí o opravdovosti dobrého úmyslu a zodpovědnosti. Celá naše společnost by měla tyto aktivity co nejvíce podporovat, aby mladí lidé viděli, že jejich snahy padají na úrodnou půdu, a že jejich činnost je pro společnost důležitá. Důvod zařazení těchto programů do mé bakalářské práce je ten, že mladí lidé dobrovolné i jiné činnosti pro společnost vykonávají převážně ve svém volném čase. Takové využití volného času považují za smysluplné a také efektivní.

2 Volný čas

2.1 Terminologie volného času

Co považujeme za volný čas? Za volný čas bývá označována doba, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z jeho sociálních rolí. Nebo také čas, kdy člověk vykonává činnosti, do nichž vstupuje dobrovolně s očekáváními, jenž mu přináší uspokojení a příjemné zážitky. (Hofbauer, 2004, s. 3)

Během svého života vstupuje každý člen naší společnosti do různých prostředí, kde se stává účastníkem volnočasových aktivit. Zde se setkává s teoretickými informacemi a získává i praktické zkušenosti, které podporují vstup do nových zájmových oblastí a veřejně prospěšných aktivit, které uspokojují různé potřeby a rozvinou zájmy. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 7)

Vážanský popisuje volný čas jako od práce osvobozený časový úsek, jenž je nezávislý na pracovní době, jako časově vázaný prostor, který je vázaný přirozenou a sociálně významnou potřebou. (Vážanský, 2001, s. 26)

Dle Přadky poskytuje volnočasové prostředí nejrůznější příležitosti pro seberealizaci člověka. (Přadka, Knotová, Faltýsová, 2004, s. 33)

Prostředí, ve kterém vykonává člověk různorodé volnočasové aktivity, má zásadní vliv na životní styl každého jedince. Lidé v moderní společnosti začínají pociťovat volný čas jako významnou hodnotu, a proto by této oblasti měla pedagogika věnovat zaslouženou pozornost.

„Volnočasové prostředí zkoumají různí odborníci, zabývají se analýzou vlivu prostředí a umění na člověka, výchovným vlivem společenských institucí, zájmových organizací, nadací či hnutí, konkrétními aktivitami člověka ve volném čase.“ (Přadka, Knotová, Faltýsová, 2004, s. 33 – 34)

2.2 Funkce výchovy mimo vyučování

V současné době má výchova ve volném čase své specifické funkce, a to:

- výchovně-vzdělávací,
- zdravotní,
- sociální,

- preventivní.

Za jednu z nejdůležitějších funkcí je považována **funkce výchovně-vzdělávací**, která spočívá v záměrném a cílevědomém působení na osobnosti vychovávaných jedinců. Radostné prožívání volného času spolu s úspěchy ve volnočasových aktivitách jsou úzce spjaty se seberealizací, pocity uspokojení i se získáním nových dovedností a vědomostí.

Funkce zdravotní je spojena se zdravým tělesným a duševním vývojem. K dobrému zdravotnímu stavu lze napomáhat tím, že bude mládež podněcována k vydatnému pohybu především na čerstvém vzduchu. Podpora by měla směřovat také k vytváření dobrých stravovacích návyků, jež spočívají především v konzumaci zdravých potravin ve správném časovém režimu.

Na **sociální funkci** se lze dívat z více pohledů, a to hlavně jako na zabezpečení péče o děti v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání či jinak zaneprázdněni. Dalším pojetím je možnost navazování sociálních vztahů s jedinci z různých sociálních prostředí i možné smazání sociálních i psychologických rozdílů. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 73 – 74)

Z uvedených informací je zjevné, že volný čas plní mnoho různých funkcí, které se navzájem prolínají. Je tedy hlavně na nás, aby byl tento čas námi i našimi dětmi plnohodnotně využíván jak k oddechu, tak zábavné činnosti nebo rozvoji osobnosti. Pokud se podaří funkce vzájemně propojit a tím spojit příjemné s užitečným, nelze si už asi ani více přát.

2.3 Využívání volného času mládeží

Volný čas mládeže je v poslední době často diskutované téma. Způsobům využívání volného času se učí mladí lidé v rámci své socializace a jeho kvalita využívání i naplňování zasahuje do celé řady oblastí, do nichž například patří:

- odpočinek,
- rekreace,
- zájmové činnosti,
- dobrovolné vzdělávání,
- zábava,
- dobrovolně prospěšná činnost aj.

K realizování zájmových činností dětí a mládeže mimo vyučování je k dispozici rozvětvený systém školských zařízení pro výchovu mimo vyučování a zájmové vzdělávání ve volném čase.

Množství činností, které mohou mladí lidé vykonávat v těchto zařízeních je rozsáhlý (např. zájmové činnosti přírodovědné, sportovní a turistické, pracovní-technické aj.) a jejich pedagogické zabezpečení je z velké části kvalifikované. Pro radostné a zdařilé vykonávání výše uvedených činností je potřebná dobrovolnost jedince, spojená s nadšením a motivací. V tomto směru mají velkou úlohu pedagogičtí pracovníci, kteří mohou mladé lidi správně motivovat a tím mimořádně přispět k jejich úspěšnému a smysluplnému trávení volného času.

Důležitou roli v trávení volného času mládeže hraje rodina, která je základem pro výchovu dětí. Rodiče a blízcí učí děti trávit čas vlastním příkladem v průběhu primární socializace. V době dospívání nabývá volný čas u pubescentů nový význam. Uvolňují se vazby k rodičům, protože již ztratily svůj význam a dostávají se do popředí vztahy ve vrstevnických skupinách. Dospívající se chce odlišit od svých rodičů a touží se stát sám sebou. Z těchto důvodů odmítá řadu aktivit v rodině. Nechce chodit na společné procházky či do kina a zpochybňuje rodičovské hodnoty či normy. Ze strany dospělých je potřebný citlivý a taktní přístup, spíše se starat o určité nabídky volnočasových aktivit a informovat o tom, kdo je pořádá a kde probíhají. Důležité je, aby rodiče naučili svého potomka sestavovat týdenní program, jehož součástí by měly být činnosti a zájmy, kterým se chce věnovat, podílení se na domácích pracích, popř. společný program s rodinou. (Přadka, Knotová, Faltýsová, 2004, s. 39 – 40)

Vlivem měnící se sociální situace ve společnosti se odlišují podmínky různých sociálních skupin pro trávení volného času. To, že nemalou roli v trávení volného času mají finanční prostředky, není žádné tajemství. Rozpočet rodiny mnohdy nedovoluje, aby si jedinec mohl svobodně vybrat aktivity, které chce ve volném čase provozovat dle svého zájmu. Ale i rodina s nižšími příjmy může vyrazit se svými dětmi například do přírody místo nečinného sledování televize, protože neuspokojování potřeb mladého člověka a nuda může vést až k jeho frustraci, různým formám agresivity a jiným společensky nežádoucím projevům chování. Z výše uvedených důvodů je důležité, aby pro děti ze sociálně slabých rodin vznikly silné, finančně zajištěné volnočasové instituce, které jim zajistí plnohodnotný rozvoj.

2.3.1 Vliv medií na volný čas mládeže

Dnešní mladá generace tráví spoustu času s elektronickými mediemi a novými technologiemi jako jsou internet, mobilní telefon nebo osobní počítač. Hovoří se o tom, že se současná mládež proměňuje do takzvané digitální podoby. V těchto souvislostech se o dnešní mládeži hovoří jako o on-line generaci. Nástup nových technologií postupně vytlačil klasickou četbu tištěných knih. Knihy se zdají být mladým lidem v porovnání s obrazovým sdělením zastaralé.

Hromadné sdělovací prostředky mají možnost ovlivňovat velkou skupinu lidí naráz a mohou je i aktivně zapojit do komunikace pomocí medií. Nové formy komunikace se dostaly velmi rychle do běžného života velkého počtu lidí a zejména mládeže, zasahují do všech oblastí volného času a pomáhají je vzájemně propojovat. Pomocí medií v současné době mladí lidé pronikají i do informací ze světa dospělých, získávají informace o vrstevnících, rozvíjejí a uspokojují své zájmy, nebo získávají inspiraci o nových formách trávení volného času. Někteří jedinci se na této zájmové mediální tvorbě i aktivně podílejí, a proto je předpoklad, že se bude tato oblast i do budoucna nadále velmi aktivně rozvíjet. (Hofbauer, 2004, s. 134-138)

Na jedné straně tato oblast probouzí nové zájmy, rozvíjí nadání mladých lidí, u některých z nich dokonce spoluvytváří budoucí profesionální orientaci a na druhé straně může mít velmi negativní vliv. Na mládež působí negativně hlavně dvě oblasti.

První oblast představuje obsahová stránka přímo v programu např. televize, jako je krutost či násilí ve virtuálně vytvořeném světě, což je předkládáno mládeži mediemi jako realita. Do druhé oblasti patří reklama, která je cíleně zaměřena na ovlivňování a manipulaci diváka. (Hofbauer, 2004, s. 134-138)

Kapitolu o vlivu medií na volný čas mládeže jsem zařadila do své práce z důvodu závažnosti problému, které toto téma představuje. Každodenní několikahodinové trávení s médii ve volném čase může vést až k závislosti na nich. Z těchto důvodů je vhodné, aby aktivity volného času nebyly jednostranně a stereotypně zaměřeny, ale aby podporovaly všestranný rozvoj osobnosti jedince. Z uvedených informací je zřejmé, že je nezbytná mediální výchova dětí a mládeže, která v budoucnu bude ještě narůstat na významu.

2.4 Instituce pečující o volný čas mimo vyučování

Některé z institucí pečující o volný čas a výchovu, které budu popisovat v této kapitole, působí v oblasti volnočasových aktivit již mnoho let. Mezi tradiční zařízení, jejichž existence je dána zákonem o školských zařízeních a řídí se vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, patří střediska volného času, školní družiny a školní kluby.

„Podle ustanovení školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) jsou do školských zařízení pro zájmové vzdělávání zahrnuta střediska volného času (což jsou domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností), školní družiny a školní kluby. Mezi ubytovací a výchovná zařízení (vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských, výchovných a ubytovacích zařízeních a školských učelových zařízeních, ve znění pozdějších předpisů) patří domy mládeže, internáty a školy v přírodě.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 143)

2.4.1 Zařízení pro zájmové vzdělávání

„Zařízení pro zájmové vzdělávání a výchovná a ubytovací zařízení jsou součástí vzdělávací soustavy, jsou zapsána do rejstříku škol a školských zařízení a vytvářejí si vlastní školní vzdělávací program.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 144)

V charakteru těchto zařízení se může odrážet lokalita, ve které se nachází, obsah činnosti, interiér zařízení a podobně. Svoji činnost zde provozují hlavně mladí lidé. Práce v těchto zařízeních se liší od školního vzdělávacího procesu zejména:

- Dobrovolností: účast není povinně stanovena jako školní docházka, jde o samostatné rozhodnutí jedince zařízení navštěvovat, zařízení nevydávají žádná legislativně podložená osvědčení nebo vysvědčení.
- Skutečným zájmem: program činností vychází ze skutečné úrovně zájmů a dostatečného prostoru pro individuální přístup. Důležitá je akceptace vlastního tempa činnosti bez stanovených vzdělávacích standardů.
- Relativní časovou neohraničitelností: časová volnost. Výhoda spočívá v různorodosti využití metod a forem práce.
- Rozmanitostí prostorů: možnost vykonávat činnosti v různých prostorách, které mohou být jednodušeji měnitelné, flexibilní či podporující tvořivost. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 143 – 144)

2.4.1.1 Střediska volného času

Činnost středisek volného času (dále SVČ) upravuje vyhláška č. 74/1992 Sb. Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o zájmovém vzdělávání v § 4, která člení střediska volného času na:

- a) dům dětí a mládeže,
- b) stanice zájmových činností.

Dle výše uvedené vyhlášky se činnost střediska uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání, nebo se zabývá pouze jednou konkrétní zájmovou činností a může poskytovat metodickou, odbornou, popřípadě materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání. (<http://zakonyprolidi.cz/cs/2005-74>, datum: 24. 2. 2013, čas: 19:30)

Domy dětí a mládeže jsou zařízení s širokou zájmovou působností, naopak stanice zájmových činností se zabývají pouze jednou zájmovou oblastí.

Formy zájmového vzdělávání jsou stanoveny ve vyhlášce č. 74/1992 Sb. Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o zájmovém vzdělávání v § 2 a patří sem:

- zájmová činnost příležitostná; jedná se o činnost časově vymezenou, organizovanou nebo přímo řízenou pedagogem. K těmto SVČ patří příměstské dětské tábory, exkurze, cykly přednášek apod.,
- pravidelná zájmová činnost; je organizovaná v zájmových útvarech, např. klubech, kroužcích, oddílech, souborech apod.,
- táborová činnost; je spojená s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání, a dělí se podle typu na pobytové, putovní, hvězdicové,
- osvětová činnost; jedná se o činnosti vedoucí k prevenci rizikového chování a výchovou k dobrovolnictví,
- individuální práce; slouží zejména k vytváření podmínek pro rozvoj nadání talentovaných jedinců. Pomoc poskytují na požádání formou konzultací či umožnění práce v odborných pracovnách,
- využitím otevřené nabídky spontánních činností, aktivity jsou přímo ovlivňovány pedagogy, kteří zajišťují bezpečnost či konzultaci tam, kde je to potřeba. Jedná se

například o stánky zájmových činností SVC i jiných pořadatelů při různých slavnostech. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 144 – 145)

2.4.1.2 Školní družiny a školní kluby

Školní družiny jsou zřizovány podle zákona č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky MŠMT č. 87/1992 Sb., o školních družinách a školních klubech. Jsou zřizovány při základních školách, nebo mohou být zřízeny jako samostatné školské zařízení. (<http://www.msmt.cz/mladez/metodicky-pokyn-k-postaveni-organizaci-a-cinnosti-skolnich-druzin>, datum: 23. 2. 2013, čas: 17:25)

Činnost školní družiny je pravidelná a přednostně slouží žákům prvního stupně základního vzdělávání. Dělí se na oddělení s ohledem na druh vykonávané aktivity. Umožňuje účastníkům odpočinkové činnosti, které mají odstranit únavu a plní psychohygienickou funkci.

Školní kluby a školní družiny mohou tvořit jeden organizační celek. Mohou spolupracovat na organizaci a společné činnosti. Návštěva školního klubu je na rozdíl od školní docházky dobrovolná. Smyslem školního klubu je zajišťování využívání volného času žáků druhého stupně základní školy a žákům těch ročníků víceletých gymnázií, které odpovídají nejvýše devátému ročníku základní školy, a to především formou zájmových aktivit. Školní klub tímto nabývá jedinečného postavení v rámci školy a významně přispívá k dalšímu rozvoji intelektuálních, morálně-volních a pohybových dovedností i schopností žáků. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 149).

2.4.2 Školská výchovná a ubytovací zařízení

Tuto oblast upravuje vyhláška MŠMT č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních.

Typy školských výchovných a ubytovacích zařízení jsou:

- domovy mládeže,
- internáty,
- školy v přírodě.

Ke školským a ubytovacím zařízením patří domovy mládeže (pro žáky středních a vyšších odborných škol) a internáty (určené dětem a žákům škol samostatně zřízených pro osoby se zdravotním postižením). Tyto dvě instituce zajišťují celodenní výchovu, ubytování i stravování. Mezi náplň jejich činnosti patří také sportovní aktivity, různé jiné činnosti

mimo vyučování či případně vzdělávání. Další institucí jsou školy v přírodě, které zajišťují zotavovací pobyty dětí a žáků ve zdravotně příznivém prostředí. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 150)

2.4.3 Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu

Činnost školských zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu se řídí podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

K těmto zařízením patří:

- diagnostické ústavy,
- dětské domovy,
- dětské domovy se školou,
- výchovné ústavy.

Výše uvedená zařízení patří mezi zařízení, která pečují o výchovu dětí a mládeže, které nemohou být vychovávány v rodině.

Ústavní výchovu nařizuje soud v souladu se zákonem o rodině v případě, že výchova dítěte je vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná opatření nevedla k nápravě, nebo pokud rodiče z nějakého důvodu nemohou výchovu dítěte zabezpečit. Ještě před jejím nařízením je soud povinen přezkoumat, jestli výchovu dítěte nelze zajistit jinak, např. náhradní rodinnou péčí.

Ochrannou výchovu ukládá pro závažné poruchy chování soud. Trvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do věku dosahujícího 18 let. Pokud to však vyžaduje zájem mladistvého, může být prodloužena soudem do dovršení 19 let. Ochrannou výchovu může soud pro mladistvé také změnit na ústavní výchovu, či rozhodnout o umístění mladistvého mimo takové výchovné zařízení. Mladistvému lze soudně uložit dohled probačního úředníka nebo jiné výchovné opatření.

Předběžné opatření může soud nařídit, pokud se dítě ocitne bez náležité péče nebo je vážně ohroženo. Takové nezletilé dítě je umístěno ve vhodném prostředí, zejména u soudem určené osoby nebo v sociálním zařízení.

System zařízení pro výkon ústavní výchovy

Diagnostické ústavy jsou zařízení přijímající děti, které nemohou ze závažných důvodů vyrůstat v rodině. Tento pobyt trvá obvykle osm týdnů. V období pobytu dítěte zastává diagnostický ústav úlohu sociální, zdravotní, výchovně vzdělávací i diagnostickou. Dle stanovené diagnózy rozhoduje ústav o umístění dítěte.

Dětské domovy se starají o děti bez závažnějších poruch dle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní především funkci výchovnou, vzdělávací a sociální. Pečuje o děti s nařízenou ústavní výchovou, o které se rodiče nemohou, nedokážou či nechtějí postarat. Tyto děti se vzdělávají v běžných školských zařízeních. Obvykle se jedná o děti ve věku od 3 do 18 let, popřípadě do ukončení profesní přípravy.

Dětské domovy se školou pečují o děti se závažnými poruchami chování, mentální retardací či duševními poruchami, a to zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Řád tohoto zařízení je přísnější než v dětském domově, jak již napovídá název zařízení, je jeho součástí i škola.

Výchovné ústavy zajišťují péči o děti starší 15 let, ojediněle v nich mohou být umístěny i děti starší 12 let, se závažnými poruchami chování, u kterých byla nařízena ústavní výchova. Speciální pedagogové zde pro ně zajišťují výchovně-léčebnou péči. Klade se důraz na denní režim i jeho dodržování a jasné vymezení práv a povinností. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 151)

Práce pedagogů v zařízeních pro ústavní výchovu spočívá v době mimo vyučování a tomu je přizpůsobeno i složení činností. Kromě pozornosti, kterou tito pedagogové věnují přípravě na vyučování, poskytují dětem prostor na rozvoj žádoucích zájmů, rekreaci, odpočinek i přiměřenou zábavu. Trávení volného času dětí umístěných v těchto zařízeních je rozdílný. Rozhoduje o tom především typ zařízení i lokalita, ve které se zařízení nachází a samozřejmě také finance. Pedagogickou práci v těchto zařízeních konají vychovatelé, kterým je zákonem stanovena kvalifikace v oboru vychovatelství i speciální pedagogiky.

2.5 Nízkoprahově organizované služby

Cílem nízkoprahových zařízení je zlepšení kvality života okruhu osob a snížení působení sociálně negativních vlivů. V rámci svého působení nabízí zázemí, odbornou pomoc a podporu dětem a mládeži, které jsou ohroženy společensky nežádoucími jevy, sociálním vyloučením, nebo se nacházejí v obtížné životní situaci.

„Do povědomí laické i odborné veřejnosti také vstoupila preventivně orientovaná nízkoprahová volnočasová zařízení či komunitní centra pracující s neorganizovanou mládeží například ve velkoměstských sídlištích, v lokalitách s vysokou nezaměstnaností či v oblastech, kde se koncentruje romské etnikum.“ (Jedlička, Klíma, Kořa, Němec, Pilař, 2004, s. 385)

Nízkoprahově organizované služby zprostředkovávají rizikovým a ohroženým mladým jedincům i skupinám zkušenost, že lze formou odborné pomoci změnit nežádoucí chování, a že tento zájem na změně chování nemusí být vždy doprovázen ze strany dospělých dozorujičím, normativním a omezujícím přístupem. Okruh činností je zaměřen na rozvíjení tělesných či duševních schopností mladých lidí, především však na rozšiřování a zdokonalování sociálních dovedností. K dalším úkolům kontaktní práce patří pomoc při prosazování práv a zájmů jedinců i skupin. Jedná se například o smířčí dojednávání, které pomáhá mladistvému vyřešit nějaký konflikt, nebo zvládnou napjatou situaci, jako je pomoc při návratu do rodiny, zaměstnání či školy. Terénní pracovníci často napomáhají a podporují mládež v aktivním trávení volného času. Pomáhají například při vybudování hřišť, zařízení U-ramp, nebo podněcují mládež v aktivních sportovních činnostech. Nejprve se snaží formou diskuse působit jako moderátoři uvnitř skupiny (zjišťují, o jakou činnost by měli mladí zájem) a potom fungují jako jednatelé při dohodě s úřady či vlastníky pozemku. (Jedlička, Klíma, Kořa, Němec, Pilař, 2004, s. 387 – 388)

Uvedené služby se poskytují nízkoprahovým klientům zdarma a anonymně. Pracovníci jsou vázáni mlčenlivostí a shromažďují jen takové informace, které jsou nezbytné pro poskytování služeb.

„Pracovníci se při poskytování služby řídí zákony České republiky a mezinárodními úmluvami, dále pak Interními směrnici a Metodikami, které vycházejí ze Standardů kvality sociálních služeb a etickým kodexem České asociace streetwork sdružující nízkoprahové sociální služby.“ (http://mchcb.cz/vyhledavani-v-adresari/?s=nizkoprahove-zarizeni-pro-deti-a-mladez-v-i-p, datum 10. 3. 2013, čas: 16:00)

3 Pedagogická ovlivňování volného času

3.1 Základní principy výchovy mimo vyučování

Kromě obecných principů výchovy a zásad pedagogiky je možné stanovit také specifické vlastnosti výchovy ve volném čase, které bývají označovány jako principy výchovy mimo vyučování. Patří k nim princip pedagogického ovlivňování volného času, jednoty a specifčnosti vyučování a výchovy ve volném čase, princip seberealizace, pestrosti a přitažlivosti, zajímavosti a zájmovosti, odpočinkového a rekreačního zaměření, citlivosti a citovosti, orientace na sociální kontakt, kvality a evaluace a dobrovolnosti. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 78)

Princip demokratičnosti

Tento princip zaručuje stejná práva v oblasti výchovy a vzdělávání všem občanům i skupinám znevýhodněných osob. Pro všechny platí stejné materiální, právní a organizační záruky.

Princip vědeckosti

Opírá se o vědecky podložené informace a předpokládá celoživotní vzdělávání pedagogických pracovníků.

Princip humanity

Směřuje k podpoře dobrých mezilidských vztahů i celoživotního vzdělávání v procesu rozvoje a kultivace osobnosti.

Spojení teorie s praxí

Vědomosti získané v oblasti zájmového vzdělávání je možné využít v praxi. To znamená, že utvářením vědomostí a nácvikem dovedností se učí jedinec zvládat situace, které ho mohou potkat v reálném životě. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 78 – 81)

3.2 Osobnost dobrého vychovatele, pedagoga volného času

V současnosti stále stoupá společenský význam profese vychovatele, který se věnuje dětem a mládeži hlavně mimo vyučování. V dnešní době je vychovatel pokládán za člověka obětavého s velmi dobrým vztahem k dětem, na které působí, má dobrý charakter i správné postoje. Je považován za člověka kvalifikovaného, který si musí osvojit pedagogické, psychologické a sociologické znalosti. Vychovatel bývá stále dotazován na různé problémy

a vystavován problematickým situacím, které musí neustále řešit, nebo pomáhat nezkušeným jedincům s jejich objasněním. Proto k této osobnosti patří kreativita, flexibilita, schopnost asociací spojené s volbou obrazotvornosti a divergentního myšlení, což je myšlení neohraničené jedním úkolem. Vychovatel musí být přesvědčen o důležitosti a užitečnosti své práce, vedle odbornosti musí mít i osobní odpovědnost a schopnost obohacovat se studiem nových poznatků z oblastí pedagogiky i příbuzných oborů.

Pedagog volného času je pracovník, který pomáhá mládeži, aby využívala volný čas ke svému osobnímu rozvoji, k prohlubování vědomostí a sociálních vazeb, což vede k blahu nejen jedince, ale i celé společnosti. Působí v oblasti výchovy ve volném čase v době mimo vyučování. Jeho činnost je realizována v domech dětí a mládeže, ve střediscích volného času, nebo ve státních zájmových zařízeních.

K jeho dovednostem by měla patřit především schopnost vést skupinu za pomoci znalosti sociální psychologie, schopnost organizovat a řídit volnočasové aktivity a mimo jiné i schopnost používat alternativní pedagogické metody, k nimž patří především pedagogika zážitku.

Profese pedagoga je obtížná, proto jsou kladeny požadavky na jeho vzdělání, dovednost jednat s lidmi, jejich vedení, udržení autority i umění použít vhodných forem výchovných stylů. Mezi důležité rysy pedagoga se řadí psychická odolnost, vyrovnanost či schopnost být pozitivním vzorem.

K požadovaným znakům osobnosti pedagoga patří schopnost vcítění se do prožívání druhých, komunikativnost, nekonfliktnost, optimismus, pozitivní vztah k lidem, smysl pro humor, hravost, tvořivost či pochopení pro věkové zvláštnosti. Pokud tedy vše shrneme, můžeme říct, že dobrým pedagogem volného času je obecně dobrý člověk s vlastnostmi, jež jsou žádoucí k vykonávání povolání pedagoga. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 134 – 137)

3.3 Motivování zájmových činností

Účast na zájmových činnostech i jejich výchovné a vzdělávací důsledky závisí především na motivaci jejich účastníků. Motivace má vyvolat potřebu a zároveň ukázat cestu, jak ji uspokojovat. Podmínkou je vyvolání zájmu v účastnících, který začíná již v nabídce zájmových činností, jež by se měl přizpůsobovat aktuálním zájmům. Důležité je také ukázat užitečnost zájmu. Předem seznámit účastníky s výsledkem zvolené zájmové činnosti

v praxi. To znamená, například přivést potencionální účastníky na výstavu fotografií fotografického kroužku nebo na koncert hudebního kroužku. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 172 – 175)

Také se může stát, že bude motivací pro výkon zájmové činnosti úspěch kamaráda či spolužáka, proto je ocenění důležitou součástí motivace. K silným motivačním faktorům pro účastníky patří zaujetí vedoucího, kterého činnost baví, dokáže ostatní strhnout a toto zaujetí přenést na ostatní.

3.4 Novodobé přístupy v pedagogice volného času a možnosti pedagogického ovlivňování

K moderním přístupům pedagogiky volného času řadíme zážitkovou pedagogiku, sociální asistenci, takzvaný streetwork a animaci. (Kominarec, 2003, s. 30)

3.4.1 Zážitková pedagogika

Zážitkovou pedagogiku chápeme jako vnitřní prožitek či stav člověka, který je jeho reakcí na vnější realitu. Prožitek je stejně jako prožívání závislý na specifikách člověka prožívajícího tento zážitek, a proto prožitky působí pouze individuálně. Nenalezneme dvě osoby, které prožívají stejně, i když je situační kontext totožný. K základním znakům zážitkové pedagogiky patří fyzický výkon, sebereflexe, reflexe sociálních vztahů, lepší poznání sebe samého i svého místa ve skupině, budování psychické odolnosti, sebedůvěry i sebevědomí.

Přímý zážitek může znamenat pro jedince jak pozitivní, tak negativní zjištění vlastních limitů. Jestliže má být ve skupinovém prožitku dosaženo výchovných cílů či uplatnění v denním životě, je důležité sestavit program, který bude obsahovat důležité znaky, k nimž patří zajištění vedení kvalifikovaným vedoucím, ujasnění si cílů a způsobů jejich dosahování s účastníky, s ohledem na složení skupiny. Důležité je zajistit, aby šanci na úspěch měli všichni zúčastnění. Také je důležité zařazení pohybových aktivit zaměřených na přemýšlení a rozhodování, ale i aktivit, které obsahují určitý stupeň rizika, spojených s dobrodružstvím. V neposlední řadě je potřebné zajistit všestrannou bezpečnost zúčastněných osob, osvojit si činnosti, které jsou možné začlenit do života a pracovat se skupinou nadále i po skončení akce.

Tato účinná pedagogická metoda staví na silném intenzivním emocionálním zážitku, překonávání překážek, sebepoznání, kontaktu s přírodou a týmové spolupráci. Navozené situace, jež musí účastníci ve skupině řešit, pomáhají nacházet sebe samého. Z již realizova-

ných programů vyplývají takové poznatky, které ukazují, že většina lidí zvládne více, než si myslí. Učení se řešit konkrétní situace je více, než osvojení si zprostředkovaných faktů. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 177)

3.4.2 Sociální asistence (streetwork)

Sociální asistence neboli streetwork je součástí sociální pedagogiky. Jedná se o terénní práci, tedy práci na ulici, vykonávanou sociálními pracovníky neboli streetworkery, kteří monitorují a vyhledávají ohrožené skupiny mladých lidí v jejich přirozeném prostředí. Jedná se například o diskotéky, parky či hřiště. Pomoc je zaměřena na žádoucí využití volného času, k čemuž patří například uskutečňování jejich vlastních zájmů pomocí sportovních klubů, nízkoprahových zařízení či agentur pro mládež. Touto činností se snaží sociální asistenti předejít možným patologickým jevům.

Součástí pomoci je odborná pomoc a poradenství při řešení životních problémů, proto tato práce vyžaduje lidi, kteří mají jak věkovou, tak mentální blízkost ke svým klientům, se kterými je potřeba navázat blízký vztah, jenž je založen na osobní důvěře. Jedním ze základních principů při práci s mládeží je zachování přirozeného výchovného prostředí, vytvoření pozitivního vztahu mezi vychovávajícím a vychovávaným, akceptace druhé osoby a jejich hodnot a vytváření vzájemného vztahu a porozumění. Z toho vyplývá, že není možné prosazovat pouze vlastní výchovné plány, ale je potřeba vycházet z potřeb mladých lidí, jejich iniciativy a řešení jejich skutečných životních problémů. (Kominarec, 2003, s. 32 – 33)

3.4.3 Animace

Animací se rozumí obsahové využití volného času, založené na nedirektivních a aktivních metodách povzbuzování mladých lidí při jejich socializaci. Jedná se tedy o metodu usnadňující jedincům i skupinám přístup k tvořivému životu. V této činnosti se jim předkládají různé možnosti pozitivních činností, kde se mohou realizovat. Hlavní důraz je kladen na dobrovolnost, výběrovost, otevřenost či nápaditost při řešení situací.

Tato dobrovolná činnost je obvykle skupinová, kde skupinu vede animátor, který organizuje a usměrňuje činnost ostatních členů skupiny. Úkolem animátora je příprava a realizace nabídnutých animačních programů pro členy skupiny. K jeho společenským úlohám patří:

- propagace zdravého životního stylu, která se děje formou výchovy a propagování pozitivních vlivů spojených s vlastní aktivitou jedinců,

- organizování činností, tzn. organizace různých forem rekreačních a odpočinkových činností.

Osobnost animátora se musí vyznačovat pozitivními osobnostními vlastnostmi, mezi které patří především empatie, tvořivost, smysl pro humor, komunikativnost, intelektuální a emoční citlivost, zaujetí pro řešení situací i organizační schopnosti.

K osobnosti dobrého animátora kromě výše uvedených vlastností patří metodické a odborné schopnosti, vědomosti z pedagogiky, psychologie, sociologie výchovy a metodické vědomosti.

Posláním animátora je podporovat aktivitu členů animační skupiny i pomoc při nalézání místa a hodnot v životě s důrazem na osobní rozvoj jednotlivce.

Cílem animační skupiny, ve které animátor působí, je:

- zapojit jednotlivce do činnosti skupiny a umožnit mu, aby objevil sám sebe,
- podílet se na realizaci cílů celé skupiny,
- podporovat prožívání vztahů mezi jednotlivými členy skupiny při respektování jejich životních, kulturních či náboženských hodnot,
- pomáhat každému v osobním rozvoji tím, že mu pomůže najít místo ve skupině.

(Kominarec, 2003, s. 31 – 32)

3.5 Cíle pedagogiky volného času

Cíle pedagogiky se nejčastěji dělí z psychologického, sociologického nebo filozofického hlediska. Lze je však také dělit i z hlediska praktického, podle převládajících činností, které jsou v tomto volném čase provozovány. Patří sem především: odpočinková činnost, příprava na vyučování, zájmové a praktické činnosti. Do každé z těchto činností se promítají cíle výchovy, které spolu se zručností a upevňováním kladných mravních vlastností rozvíjí vhodné předpoklady pro správnou životosprávu.

3.5.1 Odpočinková a rekreační činnost

Odpočinková a rekreační činnost přispívá k odstranění únavy psychické i fyzické, která vznikla v důsledku školního vyučování. Fyzická únava je způsobená nejčastěji jednostrannou činností v průběhu vyučování či prací v odborné výchově. Psychická únava se objevuje při zvýšeném náporu na myšlení či paměť ve vyučování, což může vést

až k útlumu. Výkonnost v průběhu dne kolísá. Proto je důležité naučit studenty co nejefektivněji odpočívat a tak docílit zregenerování organismu a načerpání nových psychických a fyzických sil. Při odpočinkové činnosti je důležité zajistit klid čtením, poslechem rádia, procházkami v přírodě nebo rozhovorem s přáteli. Rekreační činnosti jsou více organizované a jsou zaměřené například na hry, pobyt v přírodě, pohyb nebo hudební aktivity. (Kominarec 2003, s. 42 – 43)

3.5.2 Příprava na vyučování v čase mimo vyučování

Studenti v čase mimo vyučování regenerují nejen svoje fyzické a psychické síly pomocí zájmových činností, ale musí se připravit i na školní výuku. Kvalita osobního studia závisí na efektivnosti využití času určeného k výuce i schopnosti koncentrace a soustředěnosti na probrané učivo.

Mezi vnější příčiny ovlivňující efektivitu učení patří:

- klid na učení,
- prostorové podmínky a
- časové podmínky.

Při přípravě na vyučování je důležitá připravenost vnějších podmínek. Pokud jsou studenti v internátních zařízeních, je možné využít ke studiu studovny, kde zajišťuje klid vychovatel. Při menším počtu ubytovaných se mohou studenti samostatně učit na pokoji. V tomto případě by měl vychovatel mít přehled o tom, jak se studenti učí. Z tohoto důvodu se někde praktikuje forma tzv. otevřených dveří. Zabezpečení klidu na studium i příprava pomůcek na vyučování patří k významným činitelům vnějších podmínek. Nemalý význam má i místnost, v které se žáci učí. Měla by být vyvětraná s optimální teplotou okolo 20°C, dostatečně světlá s vyhovujícím pracovním osvětlením. Způsob učení by měl vždy vycházet z individuálních potřeb studenta. Je žádoucí, aby se žáci naučili poznat svoje schopnosti a dovedli si naplánovat vlastní přípravu na vyučování. (Kominarec, 2003, s. 49 – 53)

3.5.3 Zájmové a praktické činnosti

Zájmové a praktické činnosti lze považovat za jisté druhy potřeb. Mohou být vázány na psychický stav, anebo vyplývají z kulturních, ekonomických, sociálních či jiných potřeb, které se člení dle činností do skupin. Mezi takové zájmové činnosti patří činnosti:

- vědecké a vědecko-technické, např. astronomické, ochrana životního prostředí, modelářské atd.,
- pěstovatelsko-chovatelské, např. akvaristika, chov ptactva, zahrádkářství,
- sběratelské, např. filatelistické, sbírání odznaků či mincí atd.,
- řešitelsko-intelektuální, např. luštění křížovek, hraní společenských her,
- umělecké, např. činnost v uměleckých klubech či tvorba a šíření umění,
- sportovní a tělovýchovné, např. turistické, různé sporty,
- veřejné aktivity – vykonávání různých funkcí, např. dobrovolní hasiči, redakční činnost atd.,
- speciální aktivity společensko-sdružovací, např. činnost v klubech sociálně-zdravotnických, klubech měst či krajů apod.,
- ostatní, např. cestovatelské.

V souvislosti s vývojem a vědeckotechnickým pokrokem dochází u zájmových činností ke změnám. Vytváří se stále nové druhy zájmových aktivit v oblasti sportu, kultury, cestování, duševních a fyzických aktivit i u ostatních zájmových aktivit. Nezanedbatelnou úlohu ve vývoji zájmových činností mají masové komunikační prostředky, mezi které patří hlavně televize, film, rádio a internet. Velký rozmach v poslední době zaznamenávají sociální sítě, jako například Facebook, Badoo a podobně, kde se informace šíří velmi rychle v širokých vrstvách obyvatelstva. Protože se výše uvedené činnosti staly masovou záležitostí, ovlivňují volný čas velkých skupiny mládeže, přetváří a utváří názory, postoje, vkus i postoje ke kulturním hodnotám. (Kominarec, 2003, s. 44 – 49)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 Výzkumná část

4.1 Cíle výzkumu

Cílem praktické části bylo získat údaje o:

- aktuálním využívání volného času mládeží,
- množství volného času, kterým mládež disponuje,
- zjištění vybraných možností, jak by tento čas mladí rádi trávili,
- některých možných způsobů trávení volného času.

4.2 Metoda výzkumu

K účelům výzkumu jsem pro získání potřebného množství údajů zvolila dotazníkovou metodu, u které nebyl potřebný osobní kontakt s dotazovanými osobami. Dotazník je strukturovaný, tvořený 10 uzavřenými výzkumnými otázkami s možností několika odpovědí. Dotazovaní vyplňovali dotazníky v papírové podobě.

Celkem byl zkoumán soubor padesáti studentů. Z toho bylo 25 studentů ze Střední zdravotnické školy Jaselská v Brně a zbylých 25 studentů navštěvuje Mendělejevovu zemědělskou a lesnickou univerzitu v Brně.

4.3 Výsledky výzkumu

Výzkumné šetření se skládalo z deseti výzkumných otázek, které jsem nechala zodpovědět respondenty v papírové podobě. Výsledky výzkumu jsem níže popsala a pro lepší přehlednost tabulkově a graficky znázornila.

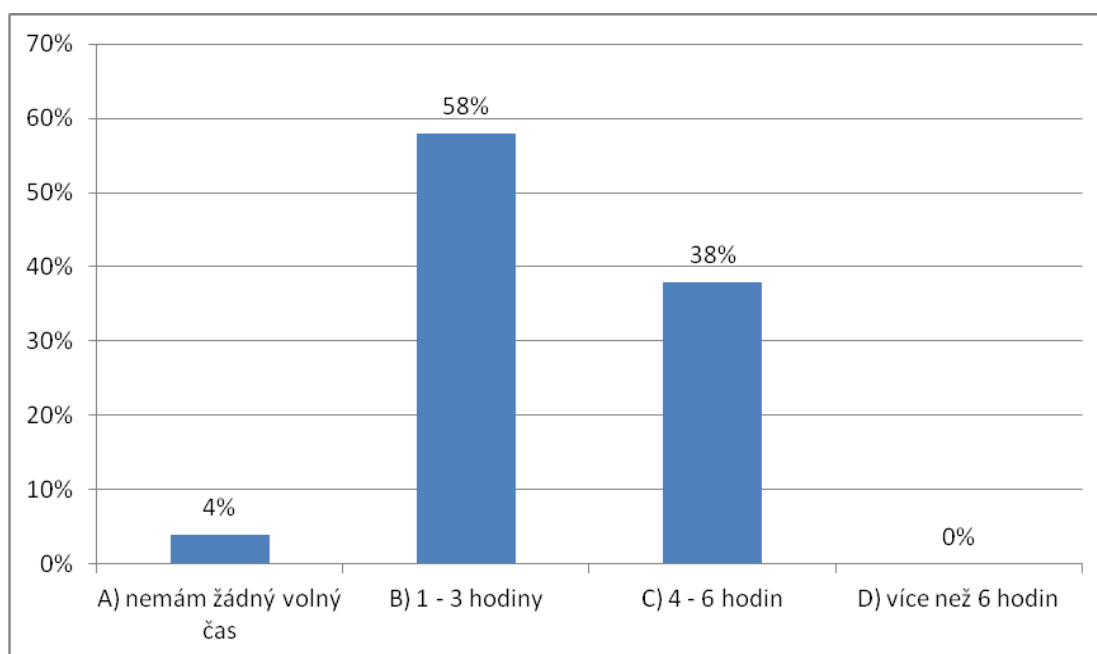
Otázka č. 1: Kolik máš denně volného času na volnočasové aktivity?

První otázka je zaměřená na zmapování množství volného času, kterým dnešní mládež disponuje k trávení volnočasových aktivit. Výsledky jsem zpracovala do Grafu 1. a Tab. 1.

Tab. 1: Kolik máš denně volného času na volnočasové aktivity?

Možnosti	A) žádný volný čas	B) 1 – 3 hodiny	C) 4 – 6 hodin	D) více než 6 hodin
Počty	2	29	19	0

Graf 1: Kolik máš denně volného času na volnočasové aktivity?

Více než polovina (58 %) dotazovaných studentů uvedla, že má denně 1 – 3 hodiny volného času. 38 % respondentů má volno 4 – 6 hodin denně a pouze 4 % nemají žádný volný čas. Žádný dotazovaný student nemá více než 6 hodin volného času denně. Z uvedených dat lze vyvodit, že časový prostor na trávení volného času mají dotazovaní studenti dosti rozdílný. Nejvíce ovšem záleží na tom, jak tento volný čas studenti využívají, což jsem se snažila zjistit ve výzkumné otázce č. 2.

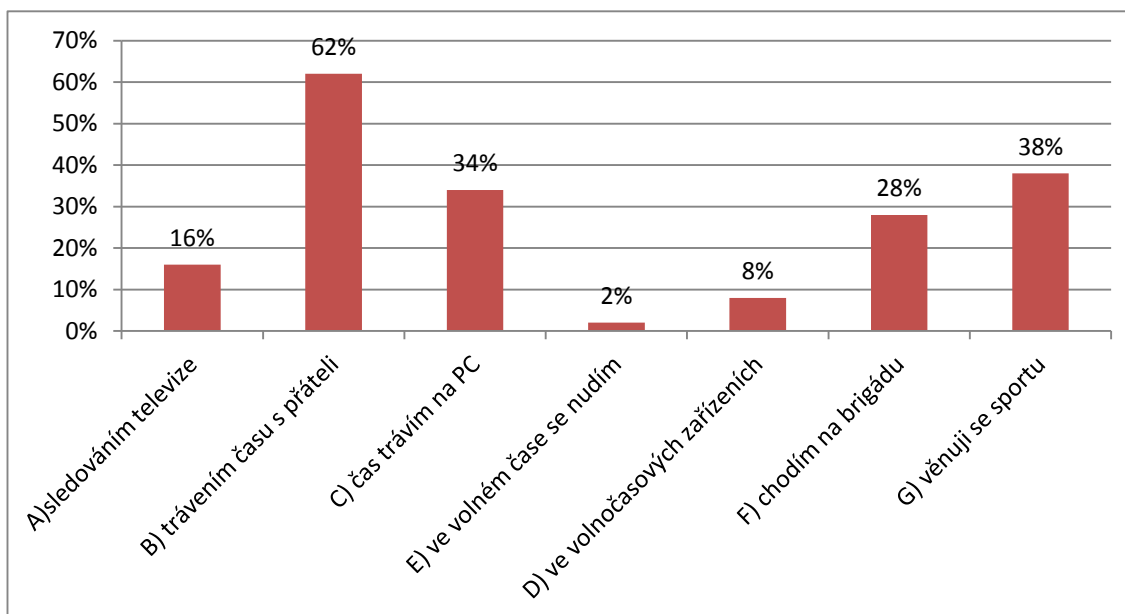
Otázka č. 2: Čemu se věnuješ ve volném čase?

Cílem této otázky bylo zjistit, jaké formy trávení volného času dnešní mládež nejčastěji upřednostňuje. Dotazovaní si mohli vybrat z možností, které jsou uvedeny v Tab. 2 a znázorněny v Grafu 2.

Tab. 2: Čemu se věnuješ ve volném čase?

Oblíbenost aktivit	Počty
A) Sledování televize	8
B) Trávení času s přáteli	31
C) Většinu času trávím na PC	17
D) Volnočasová zařízení	4
E) Ve volném čase se nudím	1
F) Chodím na brigádu	14
G) Věnuji se sportu	19

Graf 2: Čemu se věnuješ ve volném čase?

Z celkového počtu dotazovaných studentů jich 62 % uvádí, že tráví volný čas se svými přáteli. Sportu se ve volném čase věnuje 38 % studentů a 34 % respondentů tráví svoje

volno u počítače. Brigádně pracuje ve svém volnu 28 % studentů a 16 % studentů sleduje televizi. Volnočasová zařízení navštěvuje 8 % dotazovaných a 2 % studentů se ve svém volnu nudí.

Pokud tedy zhodnotím výsledky šetření, tak nejraději tráví mládež volný čas se svými přáteli. Na druhém místě uvádí respondenti sportovní aktivity, což je velmi dobré využití volného času. Třetí místo oblíbenosti volnočasových aktivit obsadil osobní počítač. Dále studenti uvádí, že jich 38 % brigádně pracuje, což odráží současnou ekonomickou situaci v rodinách.

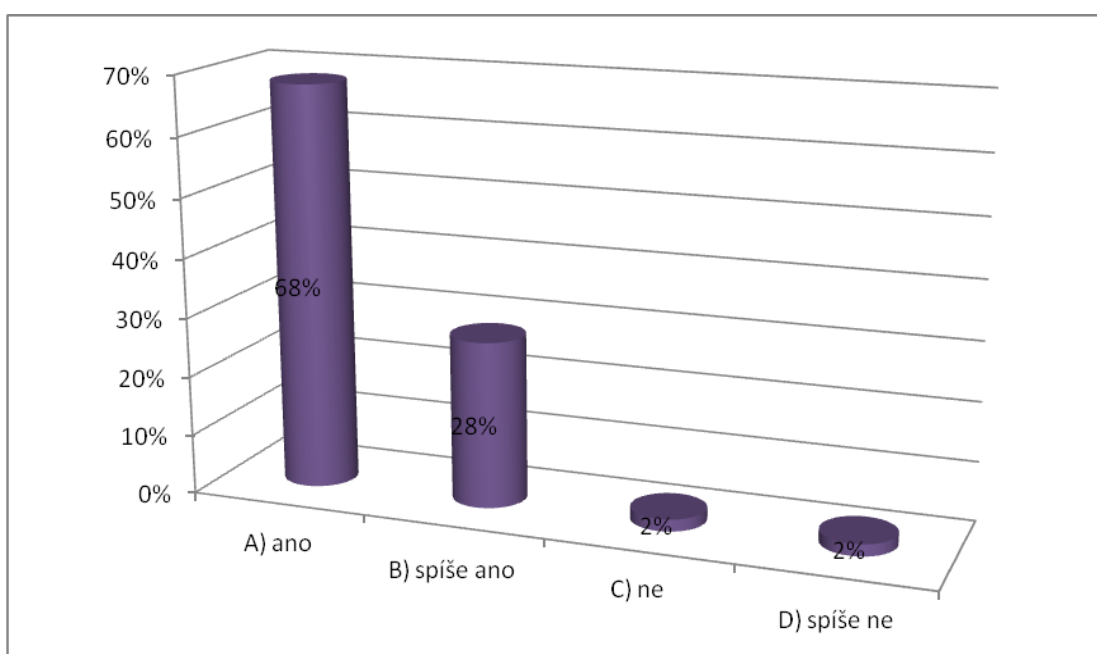
Otázka č. 3: Domníváš se, že kvalitně a dobře využitý volný čas patří ke zdravému a správnému životnímu stylu?

Při vedení zdravého životního stylu je méně pravděpodobné, že mládež sklouzne ke společensky nežádoucímu či patologickému chování. Proto chci ve třetí výzkumné otázce zjistit, jaký mají dotazovaní studenti názor na trávení volného času v souvislosti se zdravým životním stylem. Procentuální odpovědi jsem zaznamenala do Grafu 3 a pro přehlednější interpretaci výsledků jsem data seřadila v Tab. 3.

Tab. 3: Domníváš se, že kvalitně a dobře využitý volný čas patří ke zdravému a správnému životnímu stylu?

Odpovědi	A) ano	B) spíše ano	C) ne	D) spíše ne
Počty	34	14	1	1

Graf 3: Domníváš se, že kvalitně a dobře využitý volný čas patří ke zdravému a správnému životnímu stylu?

Z výše uvedených odpovědí je patrné, že většina dotazovaných spojuje dobře využitý volný čas se správným a zdravým životním stylem, což je velmi důležité a žádoucí. Pouze dva respondenti z celkového počtu dotazovaných uvedli zápornou odpověď. To znamená, že si dnešní mládež dobře uvědomuje, jak důležité je správně a kvalitně trávit svůj volný čas. A v otázce č. 4 budu zjišťovat, jestli mají studenti k dispozici dostatek volnočasových zařízení, kde by mohli své zájmy provozovat.

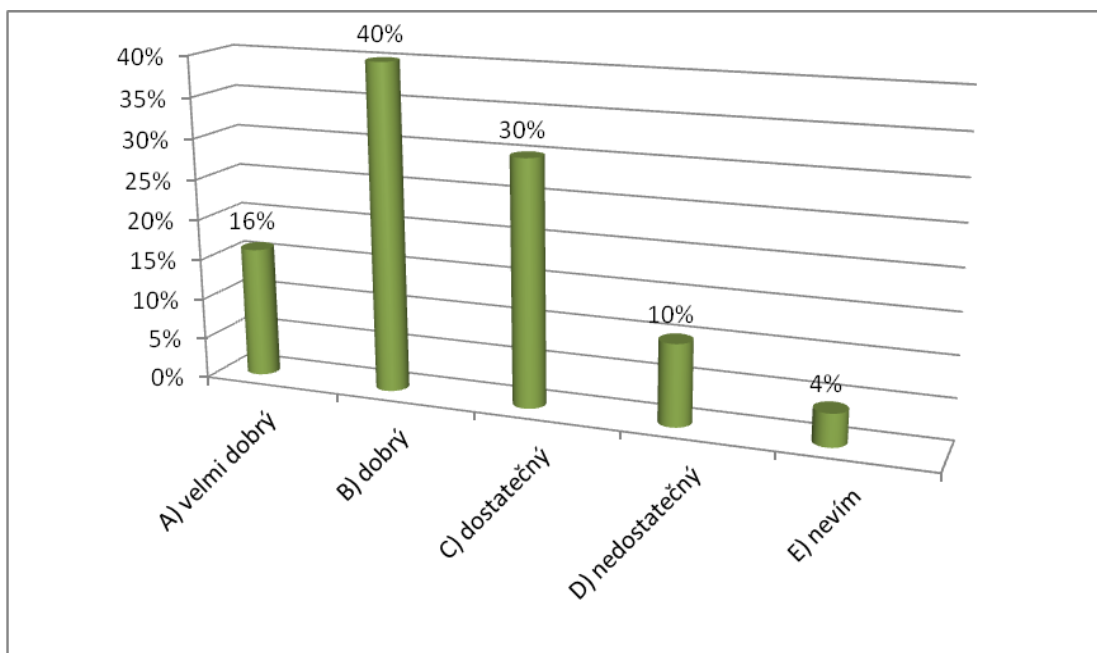
Otázka č. 4: Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek volnočasových aktivit?

Úkolem této otázky je zjistit, zda jsou pro mladé lidi v jejich okolí místně dostupná zařízení, ve kterých mohou trávit svůj volný čas. Odpovědi jsem zaznamenala v Tab. 4 a Grafu 4.

Tab. 4: Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek volnočasových aktivit?

Možnosti	A) velmi dobrý	B) dobrý	C) dostatečný	D) nedostatečný	E) nevím
Počty	8	20	15	5	2

Graf 4: Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek volnočasových aktivit?

V 16 % uvádí respondenti, že je dostupnost volnočasových zařízení velmi dobrá a 40 % dotazovaných považuje dostupnost volnočasových zařízení za dobrou. Dostatečně hodnotí dostupnost volnočasových zařízení 30 % studentů a jako nedostatečnou ji označilo 10 % studentů. O dostatku volnočasových zařízení ve svém okolí neví nic 4 % dotazovaných.

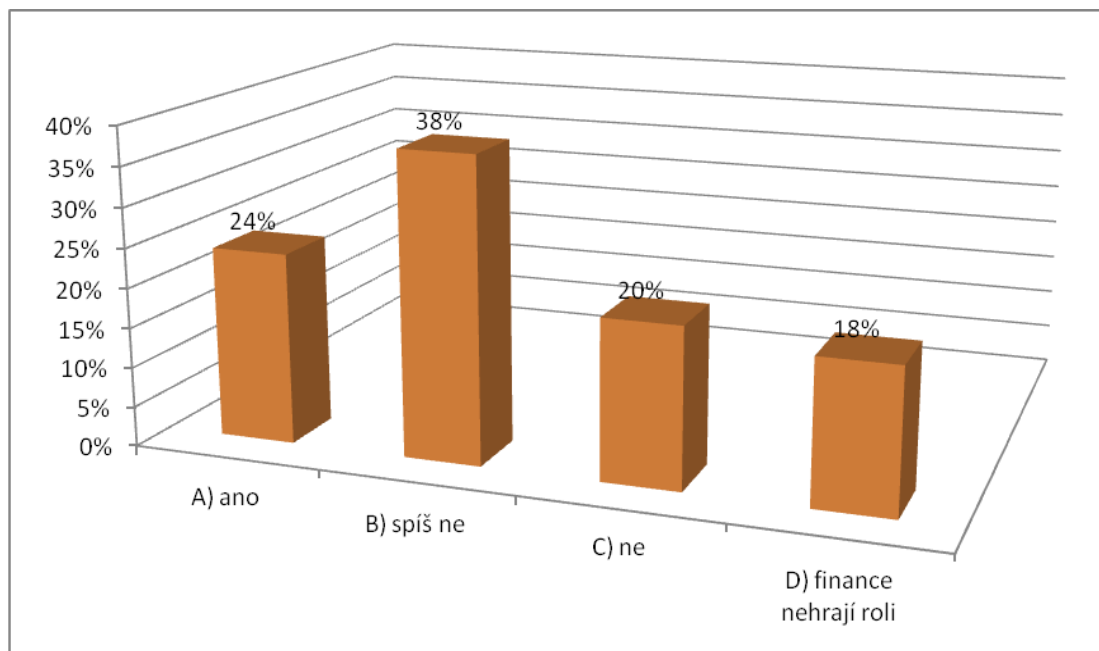
Otázka č. 5: Nevěnuješ se některým volnočasovým aktivitám jen z toho důvodu, že jsou pro tebe finančně nedostupné?

Otázkou číslo pět jsem chtěla zjistit, jakou roli hrají u studentů při trávení volného času finance. Odpovědi jsem zahrнула do Tab. 5 a zobrazila v Grafu 5.

Tab. 5: Nevěnuješ se některým volnočasovým aktivitám jen z toho důvodu, že jsou pro tebe finančně nedostupné?

Možnosti	Počty
ano	12
spíše ne	19
ne	10
finance nehrají v trávení volného času žádnou roli	9

Graf 5: Nevěnuješ se některým volnočasovým aktivitám jen z toho důvodu, že jsou pro tebe finančně nedostupné?

Z celkového počtu 50 studentů jich 19 uvedlo, že finanční prostředky spíše nemají vliv na trávení jejich volného času. Odpověď ne uvedlo 10 studentů a 9 respondentů uvedlo, že u nich finance nehrají v trávení volného času žádnou roli. 12 studentů odpovědělo na otázku kladně. Z uvedených odpovědí je možné usuzovat, že vliv financí na trávení volného času mládeže se různí. Zásadní vliv mají finance dle výzkumu na 24 % respondentů.

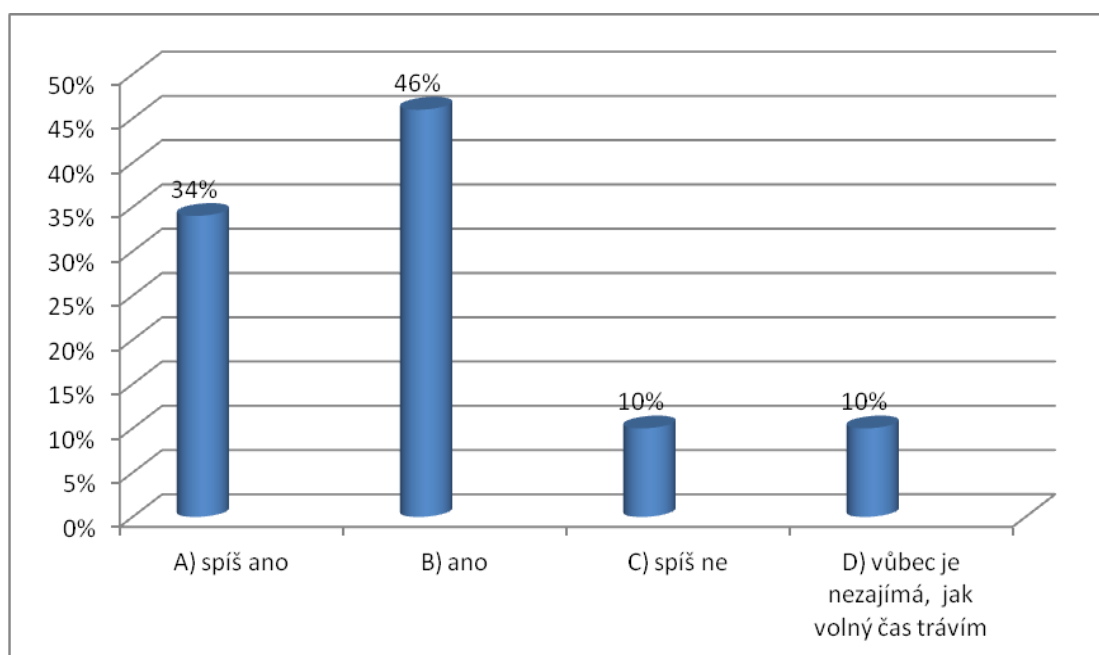
Otázka č. 6: Podporují tě ve tvých volnočasových aktivitách rodiče?

Otázkou číslo šest zjišťuji, zda se o trávení volného času mládeže zajímají rodiče, respektive jestli je ve volnočasových aktivitách podporují. V Tab. 6 jsem seřadila zjištěná data a graficky jsem je zobrazila do Grafu 6.

Tab. 6: Podporují tě ve tvých volnočasových aktivitách rodiče?

Možnosti	Počty
A) spíše ano	17
B) ano	23
C) spíše ne	5
D) vůbec je nezajímá, jak volný čas trávím	5

Graf 6: Podporují tě ve tvých volnočasových aktivitách rodiče?

Vyhodnocení odpovědí respondentů na tuto otázku: 46 % respondentů odpovědělo, že je jejich rodiče podporují ve volnočasových aktivitách, a 34 % uvedlo, že je spíše podporují. 10 % respondentů uvedlo jako odpověď „ne“ a 10 % respondentů odpovědělo, že je rodiče ve volnočasových aktivitách spíše nepodporují. Pokud tedy vyhodnotím výše uvedené odpovědi, tak 40 studentů z celkového počtu 50 respondentů se může opřít o podporu rodičů

ve svých volnočasových aktivitách a naopak 10 respondentů uvádí, že je rodiče nepodporují ve volnočasových aktivitách.

Otázka č. 7: Kdo tě v trávení volného času inspiruje?

Otázka č. 7 je zaměřena na zjištění těch, kteří mladé jedince inspirují v trávení volného času. Zjištěná data jsem zaznamenala a seřadila do tab. 7.

24 studentů z celkového počtu respondentů odpovědělo, že je v trávení volného času inspirují kamarádi, 17 studentů uvedlo jako odpověď „vrstevníci“, odpověď „nikdo“ zvolilo 14 dotazovaných, 5 studentů uvedlo média a rodiče. Školu uvedli pouze 4 z celkového počtu dotazovaných studentů.

Tab. 7: Kdo tě v trávení volného času inspiruje?

Možnosti	Počty
A) rodiče	5
B) vrstevníci	17
C) média	5
D) kamarádi	24
E) škola	4
F) nikdo	14

Z výše uvedených informací je možné usoudit, že největší inspirací pro trávení volného času jsou pro studenty kamarádi a vrstevníci. Naopak nejméně inspirující je pro studenty v tomto směru škola, kterou označilo nejméně respondentů. Domnívám se, že v této oblasti by měla škola více působit na své studenty a nabízet jim formou zprostředkování volnočasové aktivity, které je budou motivovat a všestranně rozvíjet. Škola může na studenty působit v tomto směru plošně, proto by bylo vhodné studenty seznamovat s nejrůznějšími aktivitami formou osvěty.

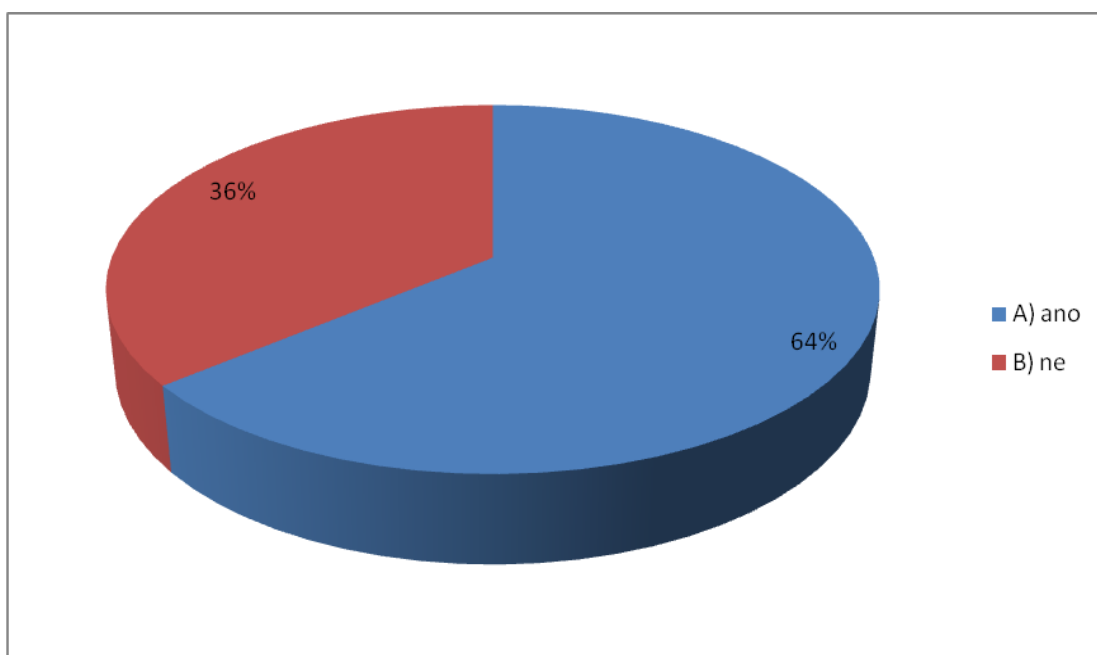
Otázka č. 8: Chtěl/a by ses dozvědět nové informace o zvířatech a naučit se pečovat o ně?

Otázkou č. 8 zjišťuji, zda mají mladí lidé zájem dozvědět se informace o zvířatech a starat se o ně. Správný chov a péče o zvíře vede k zodpovědnosti a může se stát pro mnohé studenty koníčkem či budoucí profesí. Společně se zvířetem lze navázat na další volnočasové aktivity, jako jsou např. záchranářská činnost, výcviky, výstavy a jiné.

Tab. 8: Chtěl/a by ses dozvědět nové informace o zvířatech a naučit se pečovat o ně?

Možnosti	A) ano	B) ne
Počty	32	18

Graf 7: Chtěl/a by ses dozvědět nové informace o zvířatech a naučit se pečovat o ně?

Větší část respondentů, a to 64 % uvedlo, že mají zájem o zvířata. Chtěli by se o nich dozvědět více informací a naučit se o ně pečovat. Naopak 36 % dotazovaných nemá o tento druh aktivit zájem. Zařízení, která by nabízela tento typ volnočasové aktivit, by se měla podle mého zjištění těšit zájmu mladých lidí. Pokud by se mladí lidé dozvěděli informace o chovu zvířat, která si chtějí pořídit, možná by se těchto zvířat ocitlo méně v útulcích. Z tohoto důvodu by bylo přínosné, kdyby měli studenti k takovým informacím přístup. Mimo jiné správný chov zvířete vede k zodpovědnosti a může se stát pro mnohé studenty koníčkem (např. se lze věnovat například výcviku, vystavování či záchranářským činnostem).

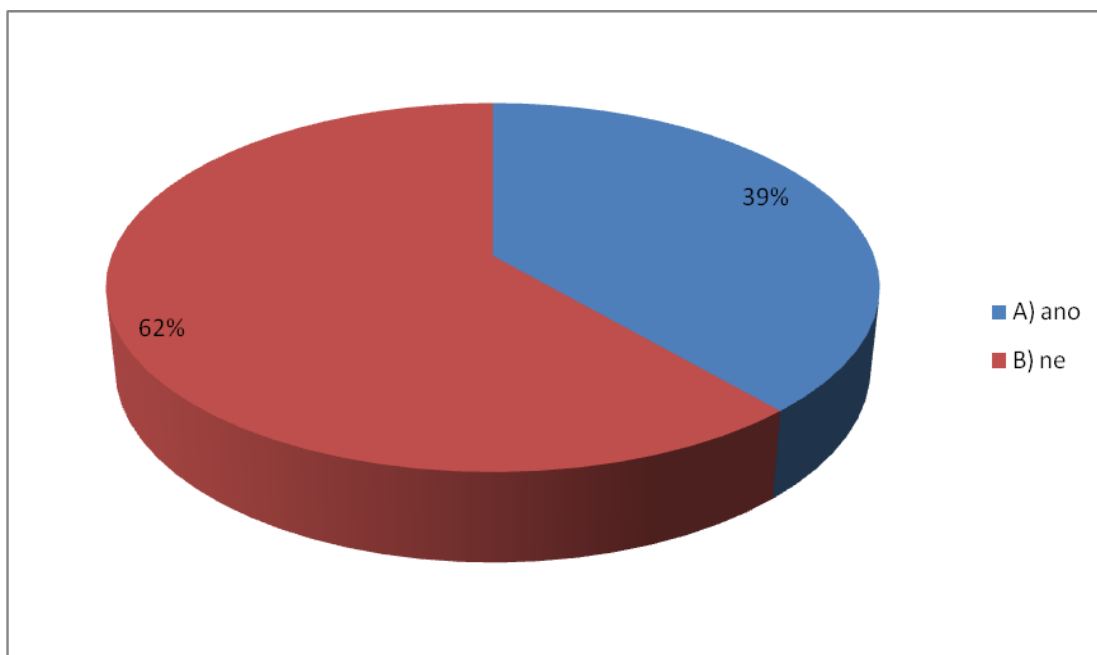
Otázka č. 9: Chtěl/a bys pomáhat ve volném čase starým lidem a trávit s nimi čas?

V 9. otázce zjišťuji, zda jsou mladí lidé ochotni pomáhat ve volném čase starým lidem a trávit s nimi čas. Zjištěné hodnoty jsem zaznamenala v tabulce č. 9 a grafu číslo 8.

Tab. 9: Chtěl/a bys pomáhat ve volném čase starým lidem a trávit s nimi čas?

Možnosti	A) ano	B) ne
Počty	19	31

Graf 8: Chtěl/a bys pomáhat ve volném čase starým lidem a trávit s nimi čas?

Výsledky u otázky číslo 9 ukazují, že 62 % respondentů by nechtělo ve svém volném čase pomáhat starým lidem a trávit s nimi volný čas. 32 % dotazovaných odpovědělo na otázku číslo 9 kladně. Výpovědní převaha na tuto otázku je záporná, proto je logické se zajímat, proč tomu tak je. Otázkou je, zda si mladá generace uvědomuje, že bez té staré generace by tady nebyla, nebo že také v budoucnu zestárne. Kde se stala chyba? To by bylo asi téma na další bakalářskou práci. Osvěta v mezigenerační oblasti bude zřejmě nezbytná, jinak by se mohl propad v budoucnu ještě více prohloubit. Proto by mohlo být úkolem určených volnočasových klubů pracovat s mladými lidmi, kteří by měli zájem například o spolupráci

s domovy seniorů, kde by studenti poznávali jejich svět a mohli se tak navzájem obohatit. Byla by to činnost velmi záslužná.

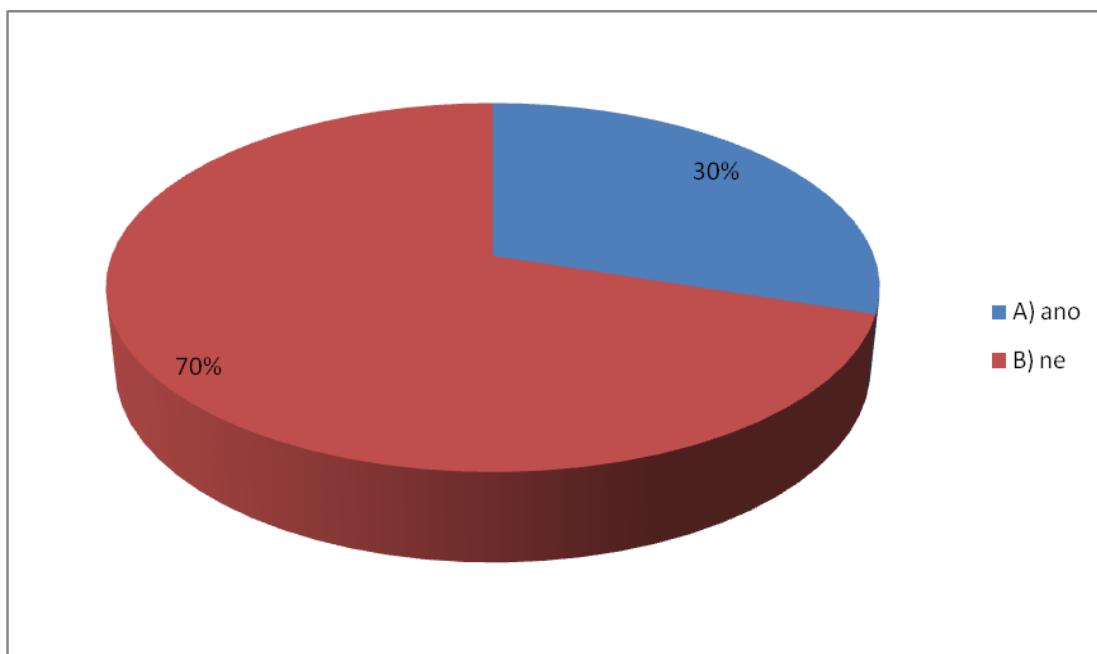
Otázka č. 10: Chtěl/a by ses zabývat ve volném čase divadlem a vážnou hudbou?

Otázka je zaměřena na zjištění oblíbenosti volnočasové aktivity spojené s návštěvou divadla a poslechem vážné hudby. Zjištěná data jsem zaznamenala do tabulky číslo 10 a grafu číslo 9.

Tab. 10: Chtěl/a by ses zabývat ve volném čase divadlem a vážnou hudbou?

Možnosti	A) ano	B) ne
Počty	15	35

Graf 9: Chtěl/a by ses zabývat ve volném čase divadlem a vážnou hudbou?

Kladně odpovídalo na otázku pouze 30 % dotazovaných, 70 % respondentů uvedlo na tuto otázku odpověď zápornou. Dle vyhodnocení odpovědí jsou tedy tyto kulturní akce v oblíbenosti pouze okrajově, proto je zřejmé, že nejsou pro dnešní mládež příliš atraktivní.

ZÁVĚR

Hlavním cílem a smyslem volného času mládeže je to, že prostřednictvím pro mladé zajímavých aktivit, se formuje a profiluje jejich osobnost i hodnotový systém. Učí se sociálním dovednostem, sportovním činnostem, navazují přátelské vztahy a tím upevňují zdravý osobnostní vývoj člověka. Volný čas umožňuje mladým lidem, aby udělali sami svoje rozhodnutí a vybrali si, co budou v tomto čase dělat. Vhodně strávený volný čas posunuje každopádně člověka dopředu správným směrem a má v sobě potenciál pro upevnění fyzického i psychického zdraví.

Mladí lidé by měli být vedeni ke smysluplnému trávení volného času a neměli by se nudit či zahálet. Volný čas by měl lidi spojovat nejen v rodinném kruhu, ale měl by jim pomoci navazovat přátelské vztahy i s ostatními lidmi.

V teoretické části své bakalářské práce jsem se zabývala historickým vývojem volného času. Ze získaných informací vyplývá, že i když je volnočasová pedagogika mladým pedagogickým odvětvím, je tu s námi od vzniku civilizace a vždy byla součástí výchovy ve společnosti. Popsala jsem formy a funkce volného času i volnočasové organizace, ve kterých tráví studenti volný čas. Dále jsem v práci popsala, jak by měla vypadat žádoucí osobnost volnočasového pedagoga i nové formy trávení volného času.

Vlastní výzkum jsem vedla se studenty střední a vysoké školy a potřebné údaje jsem získala dotazníkovým šetřením formou uzavřených otázek. Zmapovala jsem volnočasový prostor, kterým disponuje mládež. Zjistila jsem, že nejvíce studentů, a to 58 % uvádí, že mají volný čas 1 – 3 hodiny denně. Hned na druhém místě (38 %) jsou studenti, kteří mají volný čas 4 – 6 hodin denně, 4% studentů uvádí, že nemají žádný volný čas.

Část výzkumu je věnována vlivům, které přímo působí na trávení volného času mládeže, kde jsem zjistila, že nejvíce ovlivňují svou inspirací studenty jejich kamarádi a vrstevníci, nejmenší vliv má podle mých zjištění škola. Bylo by proto přínosné, kdyby škola mohla plošně působit na své studenty a nabízet jim formou zprostředkování volnočasové aktivity, které budou studenty motivovat a všestranně rozvíjet.

Zjišťovala jsem oblíbenost způsobů trávení volného času mládeží. Výsledky ukazují, že z celkového počtu dotazovaných studentů jich 62 % uvádí, že tráví volný čas se svými přáteli. Sportu se ve volném čase věnuje 38 % studentů a 34 % respondentů tráví svoje volno u počítače. Brigádně pracuje ve svém volnu 28 % studentů a 16 % studentů sleduje

televizi. Volnočasová zařízení navštěvuje 8 % dotazovaných a 2 % studentů se ve svém volnu nudí.

Pokud jsem se dotazovala na podporu rodičů ve volnočasových aktivitách, zjistila jsem, že 40 studentů z celkového počtu 50 se může opřít o podporu rodičů ve svých volnočasových aktivitách a naopak 10 respondentů uvádí, že je rodiče nepodporují ve volnočasových aktivitách.

Zabývala jsem se také otázkou péče o zvířata. Věřím, že kdyby takové informace a dovednosti studenti získali, ocitlo by se méně zvířat v útulcích. Nejde totiž jen o první nadšení, péče o zvířata je nejen časově, ale i finančně náročná, proto je důležité, aby každý dobře zvážil své možnosti ještě před pořízením svého domácího mazlíčka.

Výzkum také ukázal, že mezigenerační solidarita je nepříliš vysoká. 62 % respondentů odpovědělo, že by nechtělo ve svém volném čase pomáhat starým lidem. Z těchto důvodů by měla nastoupit v této oblasti osvěta, jinak by se mohl v budoucnu tento nežádoucí jev prohloubit.

Doufám, že tato práce pomůže upozornit na aktivity, které by mladí lidé rádi ve volném čase provozovali, a potřebu osvěty v mezigeneračních vztazích. Protože bez generace seniorů by tady ta mladá generace nebyla.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Bakošová, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc*. Bratislava: public promotion, s.r.o, 2008, ISBN 978-80-969944-0-3, 251 s.
- [2] Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, ISBN 80-85931-79-6, 207 s.
- [3] Havlík R., Kořa J. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-635-7, 184 s.
- [4] Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-262-0030-7, 240 s.
- [5] Hofbauer, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-927-5, 176 s.
- [6] Hollá, Z. *Vybrané pedagogické aspekty rozvoje prosociálnosti u dětí*. Ružomberok: PF KU v Ružomberku, 2009, ISBN 978-80-8084-450-9, 144 s.
- [7] Horká H. a kolektiv. *Výchova pro 21. století. Koncepce globální výchovy v podmínkách české školy*. Brno: Paido, 2000, ISBN 80-85931-85-0, 128 s.
- [8] Jedlička R., Klíma P., Kořa J., Němec J., Pilař J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004, ISBN 80-7312-038-0, 480 s.
- [9] Kominarec, I. *Úvod do pedagogiky volného času*. Prešov: Grafotlač, 2003, ISBN 80-968608-5-2, 113 s.
- [10] Kraus, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-383-3, 216 s.
- [11] Kraus, B., Poláčková V. a kol. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001, ISBN 80-7315-004-2, 199 s.
- [12] Křivohlavý, J. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-568-4, 280 s.
- [13] Kučerová, S. *Člověk. Hodnoty. Výchova*. Prešov: Grafotlač, 1996. ISBN 80-85668-34-3, 231 s.
- [14] Pelánek, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-6, 208 s.
- [15] Sak, P. *Proměny české mládeže. Česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000, 80-7229-042-8, 291 s.

- [16] Přadka, M., Knotová, D., Faltýsová, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, ISBN 80-210-3469-6, 45 s.
- [17] Vážanský, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print-Typia, spol. s.r.o., 2001, ISBN 80-86384-00-4, 175 s.

Internetové zdroje

[online], 2013, cit. [03-03-2013]. Dostupné na www: <http://www6.huji.ac.it/cosell/wlra>

[online], 2013, cit. [06-02-2013]. Dostupné na www:

<http://www.msmt.cz/mladez/evropsky-pakt>

[online], 2013, cit. [24-02-2013]. Dostupné na www: <http://zakonyprolidi.cz/cs/2005-74>

[online], 2013, cit. [23-02-2013]. Dostupné na www:

<http://www.msmt.cz/mladez/metodicky-pokyn-k-postaveni-organizaci-a-cinnosti-skolnich-druzin>

[online], 2013, cit. [10-03-2013]. Dostupné na www: [http://mchcb.cz/vyhledavani-v-](http://mchcb.cz/vyhledavani-v-adresari/?s=nizkoprahove-zarizeni-pro-deti-a-mladez-v-i-p)

[adresari/?s=nizkoprahove-zarizeni-pro-deti-a-mladez-v-i-p](http://mchcb.cz/vyhledavani-v-adresari/?s=nizkoprahove-zarizeni-pro-deti-a-mladez-v-i-p)

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod. A podobně.

Atd. A tak dále.

Č. Číslo.

Např. Například.

Tzn. To znamená.

% Procento

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Kolik máš denně volného času na volnočasové aktivity?	36
Tab. 2: Čemu se věnuješ ve volném čase?.....	37
Tab. 3: Domníváš se, že kvalitně a dobře využitý volný čas patří ke zdravému a správnému životnímu stylu?	39
Tab. 4: Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek volnočasových aktivit?	40
Tab. 5: Nevěnuješ se některým volnočasovým aktivitám jen z toho důvodu, že jsou pro tebe finančně nedostupné?.....	41
Tab. 6: Podporují tě ve tvých volnočasových aktivitách rodiče?	42
Tab. 7: Kdo tě v trávení volného času inspiruje?	43
Tab. 8: Chtěl/a by ses dozvědět nové informace o zvířatech a naučit se pečovat o ně?.....	44
Tab. 9: Chtěl/a bys pomáhat ve volném čase starým lidem a trávit s nimi čas?.....	45
Tab. 10: Chtěl/a by ses zabývat ve volném čase divadlem a vážnou hudbou?.....	46

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Kolik máš denně volného času na volnočasové aktivity?	36
Graf 2: Čemu se věnuješ ve volném čase?	37
Graf 3: Domníváš se, že kvalitně a dobře využitý volný čas patří ke zdravému a správnému životnímu stylu?	39
Graf 4: Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek volnočasových aktivit?	40
Graf 5: Nevěnuješ se některým volnočasovým aktivitám jen z toho důvodu, že jsou pro tebe finančně nedostupné?	41
Graf 6: Podporují tě ve tvých volnočasových aktivitách rodiče?	42
Graf 7: Chtěl/a by ses dozvědět nové informace o zvířatech a naučit se pečovat o ně?	44
Graf 8: Chtěl/a bys pomáhat ve volném čase starým lidem a trávit s nimi čas?	45
Graf 9: Chtěl/a by ses zabývat ve volném čase divadlem a vážnou hudbou?	46